

Umman 2010

Resmi Adı	Umman
Başkent	Maskat
Yüzölçümü	212.460 km ²
Nüfus	2.782.000
GSYH	53,7 milyar dolar
Hükümet Biçimi	Monarşi
Devlet Başkanı	Kabus Bin Said (1970-)
Dışişleri Bakanı	Yusuf Bin Alavi
Türkiye Büyükelçisi	Seyyid Kais bin Ali el-Said
Askeri Harcamalar	3,23 milyar dolar
Asker Sayısı	47.000

Etnik Yapı

Arap	% 75
Sünni ve Şii	% 13
Diğer	% 12

Dini Yapı

Şii	% 62
Sünni	% 36
Diğer	% 2

Petrol Üretimi	816.000 varil/gün
Petrol Tüketimi	84.000 varil/gün
İhracat	36,1 milyar dolar
İthalat	19,3 milyar dolar

Umman 2010

Rıdvan Kalaycı

[Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü]

Özet

Ülke içi dengelerin iyi bir şekilde korunmasının ve nüfusunun az olmasının etkisiyle toplumsal barışı başarıyla sağlamış bir ülke olarak ortaya çıkan Umman'da, Sultan Kabus bin Said'e karşı bir muhalefet yok denecek kadar azdır. İktidara geldiği günden beri ülkenin kalkınmasında ciddi katkıları olan Said, halk tarafından sevilen bir lider konumundadır. 1970 yılında iktidara gelen Said için 2010 yılı, Umman Kralı olmasının 40. yıldönümü olmasından dolayı önemli bir yıl olmuştur. Bu yüzden bu yıl Umman'da büyük festivaller, gösteriler ve birçok ülkeden gelen liderlerin de katıldığı çeşitli düzeylerde kutlamalar gerçekleştirilmiştir. 40. yıl kutlamalarının halka vermiş olduğu coşku, 2. Asya Plaj Oyunları'nın Maskat'ta düzenlenmesiyle birlikte daha da artmıştır. Diğer yandan sürdürülebilir ekonomik büyümeyi hayata geçirmek için ekonomik çeşitlilik oluşturma, diğer bir ifadeyle petrol ve doğalgaza olan bağımlılığı azaltma politikalarını hayata geçirmeye çalışan Maskat yönetimi, enflasyonla mücadeleyi de 2010 yılı öncelikli ekonomik hedefleri arasında göstermiştir. Bunun yanında Maskat yönetimi, siyasi ilişkilerini, Sultan Kabus'un yıllardır uygulamakta olduğu denge politikası üzerine uygulamaya özen göstermiş, hatta bu politikasının neticesinde İran'ın elinde esir düşen ABD vatandaşı Sarah Shourd'un serbest kalmasında, önemli roller üstlenebilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sultan Kabus bin Said | 40. Yıldönümü Kutlamaları | Ekonomik Çeşitlilik | Denge Politikası | Sarah Shourd

Oman 2010

Abstract

There is scarcely any opposition to Sultan Qaboos bin Said in Oman which has provided internal balance and with the influence of underpopulation enabled social peace within the country. Said, who has contributed a lot to the development of the country, is a beloved leader among the public. The year 2010 is significant for Said who came to power in 1970 since it is the 40th anniversary of being king of Oman. Therefore, that year many festivals and various celebrations took place. The excitement of 40th anniversary festivals among people doubled when the 2nd Asian Beach Games were held in Muscat. On the other hand, Muscat governance that tried to realize sustainable economic growth by means of creating economic variety, in other words, that tried to actualize the policies reducing dependence to petroleum and natural gas, also set 'fight against inflation' within their primary aims. Besides, Muscat governance was attentive to carry out balance policy Sultan Qaboos has been implementing for years and as a result of this policy, took an active role in releasing US citizen Sarah Shourd, who was captured by Iran.

Keywords: Sultan Qaboos bin Said | 40th Anniversary Festivals | Economic Variety | Balance Policy | Sarah Shourd

Ekonomi

2008 yılı sonlarında başlayıp 2009 yılında etkili olan küresel ekonomik krizin, ülkeyi olumsuz etkilemesine rağmen büyümeyi başaran Umman ekonomisi, 2010 yılında krizden etkilerinden hızlı bir şekilde kurtulduğunu göstermiştir. Petrol fiyatlarının bir miktar da olsa artış göstermesi, Umman'ın ekonomik büyümesinde etkili bir faktör olmuştur. Petrol fiyatlarında meydana gelen artışa bağlı olarak petrol gelirlerinde %6,2'lik, petrol dışı sektörlerden elde edilen gelirlerde ise %3'lük bir artış yaşanmıştır. Söz konusu artışların da etkisiyle Umman ekonomisi 2010 yılında %4,1 oranında bir büyüme gerçekleştirmiştir.¹ Diğer yandan 2009 yılında %3,4 olarak gerçekleşen enflasyon oranı 2010 yılında %4,4 oranında gerçekleşerek enflasyonu kontrol altına alma çalışmalarının sonuç verdiğini göstermiştir.² Bunun yanında petrol fiyatlarında meydana gelen artış, Umman ekonomisini olumlu yönde etkilemiş, bu durum 2010 yılı yatırımlarına da yansımıştır. 2009 yılı bütçesinde 45 dolar üzerinden hesaplanan petrolün³ 2010 yılında ortalama 76,5 dolardan satılması, Maskat yönetiminin, bütçeden 18,6 milyar dolarlık harcama kalemi ayırmasına olanak sağlamıştır. Bu harcamaların büyük bir kısmı ile yeni havaalanları, 3 adet liman, güç istasyonları ve diğer yatırımların yapılması öngörülmüştür.⁴

Ülkenin en önemli gelir kaynağı olan petrolün ve doğalgazın ekonomideki toplam ağırlığının %75 civarında olması ve özellikle tespit edilmiş mevcut petrol rezervinin 20 yıl içerisinde biteceğinin tahmin edilmesi, Maskat yönetimini turizm ve balıkçılık gibi farklı sektörlere yatırım yapı-

rak ekonomide çeşitlilik oluşturmaya yöneltmektedir. Ayrıca Maskat yönetimi, son yıllarda milyarlarca dolarlık yeni yatırım alanları açarak yabancı yatırımcıları ülkesine çekmeye, temiz sahilleri ve coğrafi özellikleriyle ülkeyi turistler için de cazibe merkezi haline getirmeye çalışmaktadır.

Singapur Shorex Varlık Yönetimi Forum CEO'su Michael Lenarduzzi, Dalga (The Wave) projesinin henüz tam olarak sonlandırılmamasına rağmen Umman'ın tartışmasız en önemli turizm komplekslerinden birisi olduğunu, iş dünyası ve diğer turistler için tam bir cazibe merkezi olarak ortaya çıkmaya başladığını belirtmiştir. Ayrıca Lenarduzzi, 2009 yılındaki ekonomik krizin neden olduğu durağanlaşmanın, "Dalga" gibi uzun dönemde ekonomiye büyük katkılar sağlayabilecek olan projeler sayesinde aşılabileceğini belirterek "Dalga" projesinin önemini vurgulamıştır. 2010 Nisan ayına kadar 970'den fazla mülkün satıldığını, 600 milyon dolarlık 450 kompleksten 300'ünün bitirildiğini de ifade eden Lenarduzzi, 9 golf sahasının ve Fairmont Kempinski 5 Yıldızlı Otelleri'nin de tamamlanmak üzere olduğunu söylemiştir.⁵

Turizm sektörünün Umman ekonomisindeki artan önemine binaen Maskat yönetimi, bu sektöre ilişkin çalışmalarına hız vererek geleceğe dönük turizm gelirlerini önemli oranda artırmayı hedeflemektedir. Dünya Ticaret ve Turizm Konseyi'nin açıkladığı rapora göre Umman ekonomisinde turizmin 2009 yılı GSMH içerisindeki payı, %6,7 yani 2,8 milyar dolar iken 2019 yılında 6.9 milyar dolara çıkarılması planlanmaktadır. Aynı şekilde 2009 yılında bu sektörde 76.000 kişi çalışırken 2019 planlamasında 133.000 kişinin çalışması öngörülmektedir.⁶ 2019 vizyonunu ortaya koyan Umman yönetimi Salalah'ta yeni bir havaalanı inşa etmek için, Larsen & Toubro ortak girişimiyle Galfar Engineering şirketleri ile imzaladığı anlaşma ile bu hedefi gerçekleştirmek için önemli bir adım atmıştır. İmzalanan anlaşma ile havaalanı inşaatının 2013 yılında bitirilmesi öngörülmüştür.⁷

Diğer yandan Umman Turizm Bakanlığı, Kuveytli Birleşik Gayrimenkul Şirketi-United Real Estate Company ile, Shaleem şehrinde ve el-Halaniyat Adası'nda turistik tesisler inşa edilmesi ve bu bölgelerin geliştirilmesi için bir anlaşma imzaladı. Bu anlaşmayla birlikte Dhofar bölgesinin turizm sektöründen alacağı payın artacağını söyleyen Turizm Bakanı Rajiha bint. Abdul Amir bin Ali, 2011'in ilk yarısında bitecek olan Salalah Sahil Tesisi; 2010 yılı içerisinde UREC tarafından yapıлып faaliyete geçen Ticari Turizm Kompleksi; 2011'in başlarında faaliyete geçecek olan el-Baleed Turistik Tesisi ve Aftelqyat Tesisinin geliştirilmesi gibi projelerin özel sektörle işbirliği yapılarak gerçekleştirildiği/gerçekleştirileceğini söyledi.⁸

Umman, bulunduğu coğrafya itibariyle su kaynakları açısından fakir bir ülke konumundadır. Maskat'taki bir konferansta Umman'ın su kaynakları üzerine konuşma yapan Umman Bölgesel Yönetim ve Su Kaynakları Bakanlığı Su İşleri Genel Müdürü Saif el-Şahsi, ülkesinin “su yoksunu ülkeler” sınıfında yer aldığını ve bu durumun daha da kötüleşebileceğini söylemiştir. Şahsi, Umman'ın gelecekteki temel sorunlarını, “talep” ile “tüketim” arasında bir denge kurmak ve bunun yanında su kaynaklarının kirletilmemesi konusunda yoğun bir çalışma yapmak olarak sıralamıştır. Bu yüzden suyun kullanımı konusunda halkı bilinçlendirmeli, aynı zamanda tarımdan sulama sistemlerine kadar alt yapı çalışmalarını da tamamlamaları gerektiğini vurgulamıştır.⁹

Hollanda'nın Umman Büyükelçisi ve Sohar bölgesine yönelik yapılan Hollanda-Umman ortak projesini hayata geçirmek için çalışan konsorsiyum temsilcilerinin katıldığı “9. Körfez Su Konferansı”, 22 Mart 2010 tarihinde Maskat'ta yapıldı. Konsorsiyum, Hollanda şirketlerini, hükümet yetkililerini, üniversite birimlerini, araştırma merkezlerini ve su üzerine faaliyet gösteren diğer sivil toplum kuruluşlarını kapsamaktadır. Konsorsiyum ortaklarından Hollandalı Royal Haskening şirketinden Rene Hojmakers, projenin, Sohar bölgesindeki suyun kullanılabilirliğinin ve devamlılığının, yani rezerv miktarının tespit edilmesine yönelik çalışmalarla başlayacağını açıklamıştır. Çünkü Sohar bölgesinde son dönemlerde sanayi ve konut yapımı alanında önemli gelişmeler yaşandığını, bu durumun da suyun kullanımı ve su tüketiminin yönetilmesini gerekli kıldığını ifade etmiştir.¹⁰ Konuyla ilgili olarak, Utrecht Üniversitesi, Roosevelt Akademisi'nden Profesör Ruud Schotting, Hollanda ve Umman'ın su konusunda önemli tecrübelerinin olduğunu vurgulamıştır. Schotting, Umman'ın sıcak bir bölgede olduğunu ve kullanılabilir su konusunda bazı zorluklarla karşılaştığını, Hollanda'nın da suya karşı bir savaş verdiğini, hatta ülkenin belli bir kısmının deniz seviyesinin altında bulunduğunu, buna bağlı olarak da Hollanda'nın su konusunda teknik ve teknolojik olarak kendisini geliştirdiğini söylemiştir. Bu yüzden her iki ülkenin de bu konuda işbirliği yapması için uygun bir zeminin olduğunu belirtmiştir.¹¹

Özel Sektör ve Yabancı İşçi Sorunu

Umman özel sektöründe çalışanların sayısı Kasım 2010 sonu itibariyle bir önceki yılın aynı dönemine göre %13.43 oranında artış göstermiş ve 2009 Kasım ayında 180.990 olan özel sektördeki çalışan sayısı, Kasım 2010 sonu itibariyle 204.838'e çıkmıştır. Bu sayının 18.465'ini uzmanlar, 12.619'unu teknisyenler, 63.301'ini mesleki çalışanlar, 36.835'ini profes-

yonel işçiler ve 73.618'ini de sınırlı kalifiye özelliklere sahip işçiler oluşturmaktadır. Yine aynı dönemde iş arayanların sayısı ise 6.321 olmuştur. Bir yıllık döneme ele alındığında ise, toplam çalışanların sayısı 1.125.264 olmuştur. Bunun 210.429'u özel sektörde çalışırken 914.835'i de kamu sektöründe çalışmaktadır.¹²

Özel sektörün ekonomideki ağırlığı artmaya başladıkça, yurtdışından gelen yabancı çalışan sayısı da artış göstermektedir. Fakat bu artış bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Umman'a yurt dışından gelen çalışanların oluşturduğu bu grup, sayılarının artmasına paralel olarak sosyal yaşamda yerli halk tarafından tepki görmeye başlamışlardır. Özellikle, yerleşim yerlerinde oturan işçilerin, buldukları bölgelerde çeşitli sorunlara yol açtığı, bu sorunlarla en fazla el-Khud, Seeb, Muttrah ve Maddella şehirlerinde karşılaşıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu bölgelerdeki vatandaşlar, özellikle güvenlik sorunlarının ön plana çıktığını, el-Sargiyah ve el-Batiniyah bölgelerinde gençlerin öldürülmeye başlandığını, ev soygunlarının, tecavüz vakalarının ve çocuk kaçırma olaylarının arttığını ifade etmişlerdir. Yabancı işçilerin bu bölgelerde çalışmaya ve ikamet etmeye başlamalarının ardından bu olayların sayılarında gözle görülür bir artış olduğunu söyleyen vatandaşlar, hükümetten bu sorun üzerine daha fazla eğilmesini talep etmektedirler.¹³

Gıda Güvenliği

Tarımsal ihtiyaçlarını büyük oranda ithalatla karşılayan ve aynı zamanda tarıma uygun toprakları az olan Umman'da, bu sıkıntının aşılması için Maskat yönetimi uluslararası şartlarda meydana gelebilecek değişikliklere ya da olası şoklara karşı farklı önlemler almaya çalışmaktadır. Bu bağlamda Maskat yönetimi, hem tarımsal alanların, hem de depolama imkanlarının artırılmasına yönelik çalışmalar başlatmıştır.¹⁴ Bunun için 42 milyon dolar maliyetle 52 depolama tesisi oluşturularak hem ürün depolama imkanlarının artacağını, hem de böylelikle ürünlerin fiyatlarındaki aşırı dalgalanmalarına karşı daha dayanıklı olacaklarını söyleyen Umman Sanayi ve Ticaret Bakanı Makbul bin Ali Sultan, şu anki, pirinç rezervinin 200.000 ton, şekerin 70.000 ton ve buğdayın ise 250.000 civarında olduğunu ifade etmiştir. Depolama politikalarının bir şekilde hayata geçirilmesi gerekliliğini vurgu yapan Makbul, Nisan ayı sonunda, 211 dolar olan 1 ton buğdayın fiyatının Ağustos ayında 340 dolara çıktığını, bu duruma Rusya'nın buğday ihracatını kısımasının neden olduğunu söyleyen Makbul, Umman'ın yurt dışı kaynaklı şoklara karşı hazırlık olması için bu yatırımların yapılacağını belirtmiştir. Diğer yandan, Maskat, Avustralya'dan

bir danışmanlık şirketi ve BM Ticareti Artırma ve Geliştirme Konferansı-UNCTAD ile işbirliği yaparak başka bir ülkede tarım sektörüne yatırım yaparak, buralardan üreteceği ürünlerle Umman'ın tarım ihtiyacını karşılama projesi için görüşmelerde bulunmuştur.¹⁵

Tarım sektörünün Umman ekonomisindeki yeri ve etkisini daha iyi anlayabilmemiz için ekonomik verilere bakmamız yararlı olacaktır. %3,6 oranında büyüyen ve 76,5 milyar dolara çıkan Umman GSMH'sı içerisinde hizmet sektörünün payı %50,3, sanayinin payı %48,2 olurken tarımın payı ancak %1,5 civarında olmuştur. Bu rakamlar da Umman'da tarım sektörünün hangi durumda olduğunu ve ekonomiyi ne derece katkı sağladığını daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır.¹⁶

Siyasi Hayatta Kadınlar

Umman'da kadınlar, eğitim, sağlık, medya ve güvenlik gibi birçok sektörde çalışma hakkına sahip olsa da, 84 koltuklu Meclis Eş Şura'da herhangi bir kadın milletvekili bulunmamaktadır.¹⁷ Siyasi hayatta rol alabilenlerin sayısı da oldukça azdır. Bunlar, Mart 2004'te Yüksek Öğretim Bakanlığı'na atanan Dr. Raviyah bint. Saud bin Ahmed el-Busadiyah, Temmuz 2004'te Turizm Bakanlığı'na atanan Rajiha bint Abdul Amir bin Ali ve Kasım 2004'te Sosyal Kalkınma Bakanlığı'na atanan Dr. Sariha bint. Khalfan bin Nasir el-Yahyaiyah'dır. 2011 yılında yapılacak olan seçimlerde kadın adaylar, meclise girebilmek için daha önceki seçimlerde aday olan kadın adayların izlediği yöntemlerden farklı olarak, modern yöntemlerin öğretildiği platformlardan da bir hayli yararlanmaktadırlar. Örneğin Masirah bölgesinden aday olan Amira el-Fars, 2007 seçimlerinde aday olan bazı kadın adayların evleri dolaşarak oy istediklerini, bunun haricinde ortaya herhangi bir proje veya plan sunmadıklarını belirterek söz konusu durumun, kadın adayların toplumun geneli tarafından tanınmasına engel olduğunu belirtmekteydi. Şimdi ise, kendilerinin yeni stratejiler geliştirdiklerini, meydanlara indiklerini ve toplu şekilde halka hitap etmeye çalıştıklarını ve gelecek için hazırladıkları planları, projeleri halka anlatarak kendilerinin tanınmalarını sağlamaya çalıştıklarını söylemektedir. El-Fars ayrıca, Sultan Kabus'un, kadının toplumdaki yerini vurgulayan ve kadınların gerek eğitim, sağlık ve güvenlik gibi sektörlerde çalışabildiği gibi, siyasi hayatta daha fazla rol almaları gerektiğini vurgulayan sözlerinin, bu seçimlerde kadın adayların şansını daha fazla artırdığını savunmaktadır. Diğer yandan Musana'dan aday olan Meryem el-Balushi ise, toplumdaki kadın algılamasının, bayanların siyasette etkin olmasını engellediğini ve bunun değişmesi gerektiğini ifade etmiştir. Balushi, toplumda kadınların

bu işleri yapamayacağı düşüncesinin hakim olduğunu, hatta eğitilmiş insanların bile böyle düşündüklerini belirterek Ummanlılar olarak kadınları toplumun bir parçası olduğunu kabul etmeleri gerektiğini söylemiştir.¹⁸

Dış İlişkiler

Umman'ın dış politikasının en temel özellikleri, izlediği tarafsızlık politikası ve komşularla barış içinde yaşama çabaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem İran hem de ABD ile yakın ilişkilere sahip olması ve İran'ın nükleer enerji politikaları konusunda diplomatik yolların kullanılmasını arzulaması, uygulamakta olduğu bu politikaların temel sonucudur. Daha önce problem yaşadığı Yemen ile problemlerini çözmüş olması da dış politikada Ummanlı yetkililerin ellerini rahatlatmaktadır.

2010 yılında Umman'ı yakından ilgilendiren konuların başında, İran'ın nükleer meselesi gelmiştir. ABD'nin çabaları ile 9 Haziran 2010 tarihinde BM Güvenlik Konseyi'ne getirilen ve İran'a yeni yaptırımlar öngören 1929 nolu karar, Türkiye ve Brezilya'nın "hayır" oyuna ve Lübnan'ın "çekimser" kalmasına rağmen 12 "evet" oyu ile birlikte kabul edilmiştir. Türkiye, İran ve Brezilya ile imzalamış olduğu Nükleer Takas Anlaşması'na sadık kaldığını göstermek amacı ile hayır oyu kullandığını ifade etmiş fakat diğer taraftan BM kararlarına da uyacağını belirtmiştir.¹⁹ Umman da, İran sorununun diplomatik yollarla çözülmesi taraftarı olup, İran'a karşı sert yaptırımların uygulanmasına karşı çıkmıştır. Özellikle Amerikan baskısında, Maskat yönetiminin Washington'un isteklerine olumlu cevap verdiği yönünde haberler çıkmasının ardından bir açıklama yapan Umman Dışişleri Bakanlığı Sekreteri Seyyit Badr bin Hamid el-Busaidi, New York Times gazetesinin 30 Ocakta yayınladığı haberi²⁰ yalanlamıştır. New York Times gazetesi yayınladığı bir raporda, İran'dan kaynaklanabilecek herhangi bir füze saldırısına karşı bölgeye konuşlandırmak istediği Patriot füze rampalarına, Umman yönetiminin izin verdiğini yazmıştır. Fakat Busaidi, bunun kesinlikle doğru olmadığını, Maskat'ın daima sorunların barışçıl yöntemlerle çözülmesi taraftarı olduğunu, hem İran'la hem de ABD ile yakın ilişkilere sahip olduğunu söyleyerek New York Times gazetesinde çıkan haberlerin kesinlikle doğru olmadığını belirtmiştir.²¹

Maskat yönetimi, İran ile sahip olduğu yakın ilişkilerin ABD ile ilişkilerine zarar vermediğini, aksine yürütmüş olduğu denge politikasının her iki taraf için de olumlu olduğunu savunmaktadır. Bu durumu, Irak sınırından İran tarafına geçerken yakalanan 3 Amerika vatandaşının serbest bırakılmasına yönelik girişimleri sırasında da vurgulamışlardır. Yakalanan 3 kişiden birisi olan Sarah Shourd'un serbest bırakılmasını sağlayan Maskat yönetimi, diğer iki tutuklu için de girişimlerini sürdürmektedir.²²

Bunun yanında bölgesinde barışçıl politikalar takip etmeyi öncelikli dış politika hedefi olarak benimsemiş olan Maskat yönetimi, 2010 yılı içerisinde komşu ve bölgedeki diğer ülkelere resmi ziyaretler gerçekleştirilerek dostane ilişkilerin sürdürülmesini ve geliştirilmesini arzu etmişlerdir. Bu bağlamda Sultan Kabus, 27 Mayıs'ta Katar'a, 29 Mayıs'ta Suudi Arabistan'a, 3 Haziran'da Mısır'a ve 20 Haziran'da Bahreyn'e resmi ziyaret gerçekleştirmiştir.²³ Diğer yandan, 2010 yılının Sultan Kabus'un iktidara gelmesinin 40. yılı olmasından dolayı yapılan kutlamalar da dış politikada öne çıkan bir diğer konu olmuştur. Çünkü söz konusu kutlamalar için birçok ülke lideri ya da bakanları Umman'a gelmiştir. Örneğin, 25 Ocak 2010 tarihinde Ürdün Kralı Abdullah II bin el-Hüseyin²⁴, 30 Ağustos 2010 tarihinde Pakistan Dışişleri Bakanı Mahdum Şah Mahmut Kureyşi²⁵, 29 Kasım 2010 tarihinde Yemen Başkan Yardımcısı Abd el-Rab Mansur el-Hadi²⁶ ve 25 Kasım 2010 tarihinde İngiltere Kraliçesi Elizabeth²⁷, Maskat'ı ziyaret etmişlerdir.

İngiltere Kraliçesi'nin Umman'ı ziyaret etmesi, İngiltere ve Umman arasındaki ilişkilerin hareketlenmesinde ve önemli adımların atılmasında tetikleyici unsur olmuştur. Umman Dışişleri Bakanı Yusuf bin Alevi ile İngiltere Dışişleri Bakanı William Hague arasında, el-Bustan Saray Oteli'nde yapılan görüşmeler neticesinde her iki devletin diplomatik görevlilerine, işadamlarına ve özel pasaport sahiplerine vize muafiyeti öngören anlaşma imzalanmıştır. Böylelikle gerek işadamları gerekse devlet yetkililerinin karşılık ziyaretleri kolaylaştırılarak iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine olanak sağlanacağı düşünülmüştür. İki bakan arasında varılan bir diğer anlaşma ise İngiltere ile Umman arasında ortak çalışma grubunun oluşturulması olmuştur. Bu çalışma grubunun, 2011 yılında faaliyete geçmesi planlanmaktadır.²⁸

Umman'ı derinden etkileyen, aynı zamanda Umman halkının da seferber olmasına neden olan önemli bir gelişme de Pakistan'da yaşanmıştır. 2010 yılı başlarında Pakistan'ın kuzey batısında yaşanan büyük sel felaketi 10 ila 13 milyon kişiyi etkilemiş, yaklaşık olarak 600.000 hektarlık bir alanı sular altında bırakmış ve yüzbinlerce eve zarar vermiştir.²⁹ Yaşanan bu korkunç sel felaketi nedeniyle 2.100 civarında insan yaşamını yitirmiştir.³⁰ Pakistan'ın Umman büyükelçisi Sohar Amin, yaşanan bu felaketin 2005 yılında meydana gelen depremden daha kötü sonuçlara yol açtığını, bu yüzden her türlü uluslararası yardıma açık olduklarını açıklamıştır. Pakistan Dışişleri Bakanı Kureyşi, Pakistan Hükümetinin, bu büyük felaketin üstesinden gelebilmek için üç aşamalı bir plan ortaya koyduğunu, birinci aşamanın bölgedeki insanların boşaltılması ve kurta-

rılmasını içerdiğini, ikinci olarak ulusal ve uluslararası düzeyde bölgeye yönelik yardımlarda bulunulmasını sağlamak olduğunu ve üçüncünün ise hızlı bir şekilde, zarar gören bölgelerin yeniden inşa edilmesi olduğunu ifade etmiştir.³¹

2010 yılı Umman dış politikasında ekonomi ağırlıklı görüşmeler, ziyaretler ve antlaşmalar ön plana çıkarken, eğitim ve sağlık alanında da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Oman-German Spinal Injuries and Rehabilitation Centre-Umman Alman Omurga Yaralanmaları ve Rehabilitasyon Merkezi'nin Sohar kentinin 20 km kuzeyinde kurulmasına karar verilmesi bu adımlardan bir tanesidir. 2011 yılında inşaatına başlanıp 2013 yılında faaliyete geçirilmesi planlanan Merkez'in, Alman yüksek teknolojisi ile inşa edilip sağlık ekipmanlarına kadar Alman teknolojisinden yararlanacağı, Ummanlı öğrencilerin omurga yaralanmaları ve rehabilitasyon tedavisi gibi konularda eğitim almalarına olanak sağlayacağı ve Almanya'nın Baviera Hastanesi ile işbirliği içerisinde olacağı belirtilmiştir. Yatırımın Ummanlı ortağı Omani Reinsurance Company-Umman Sigorta Şirketi'nin kurucusu ve yöneticisi olan Murtaza el-Cemalani, projenin tamamlanmasıyla birlikte klinik tedavilerinde Almanya'nın sahip olduğu birikim ve tecrübenin Ummanlılara aktarılabileceğini ifade ederek sağlık alanındaki bu yatırımın önemine vurgu yapmıştır.³²

Eğitim alanında ise sadece Hindistan ve Pakistan gibi ülkelerle işbirliği yapılmamakta, Avrupa ülkeleriyle de eğitim alanındaki bağları kuvvetlendirmek için yoğun çaba sarf edilmektedir. Bu bağlamda mevcut eğitim bağlantılarına Belarus'la imzalanan anlaşmaya bir yenisi daha eklenmiştir. Belarus'un başkenti Minsk'te bir araya gelen Umman Eğitim Bakanı ile Belarus Eğitim Bakanı, iki ülke arasında öğrenci değişimini de öngören Mutabakat Zaptı'nı imzalamışlardır. Buna göre Umman, Belarus'un matematik ve teknoloji gibi tecrübelerinden ve sahip olduğu rehabilitasyon merkezlerinden yararlanma imkanına kavuşacaktır.³³

Türkiye ile İlişkiler

AKP'nin iktidara gelmesiyle birlikte Ortadoğu bölgesiyle daha fazla ilgilenen ve ortaya koyduğu stratejilerle dış politikasını "sıfır sorun" anlayışı üzerine şekillendiren Türkiye, yapılan üst düzey ziyaretlerle söz konusu dış politika anlayışını tesis etmeye çalışmaktadır. Özellikle dış politikasında Türkiye ile benzerlikler bulunan Umman'a 2010 yılında Türkiye tarafından önemli ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Bunlardan birincisi, ikili ilişkilerin görüşülmesi ve geliştirilmesi konularını ele almak üzere Beşir Atalay'ın gerçekleştirdiği ziyarettir. Atalay başkanlığında bir katile,

8. Umman-Türk Ortak Komite Toplantısı için Maskat'ı ziyaret etmiştir. 6 Mart'ta el-Bustan Sarayı'nda yapılan görüşmeler neticesinde iki ülke arasındaki turizm ilişkilerini geliştirilmesi ve Umman Din İşleri Bakanlığı ile Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı arasındaki bağların kuvvetlendirilmesini öngören bir Mutabakat Zaptı imzalanmıştır.³⁴ Türkiye'nin Umman Büyükelçisi Mehmed Hayri Erol, imzalanan Mutabakat Zaptı'nın iki ülke vatandaşlarını, birbirlerinin ülkelerini ziyaret etme konusunda cesaretlendireceğini, diğer yandan seyahat acentelerinin, turist değişim programları gibi yeni programları ortaya koyacaklarını ifade ederek, bu gelişmelerin iki ülke şirketlerine de bu sektöre yatırım yapmaları için uygun fırsatlar sunacağını belirtmiştir. Halihazırda 18 Türk firmasının Umman'da faaliyet gösterdiğini ifade eden Erol, bu şirketlerin yürüttüğü projelerdeki başarıları, Umman ile Türkiye arasındaki ticaretin ve yatırımların artmasına ön ayak olacağını söylemiştir. Türk şirketlerin faaliyetlerine vurgu yapan Erol, Mavi Şehir, Maskat Uluslararası Havaalanı inşaatı, Duam Limanı ve Batinah Sahil Yolu'nun Türk Firmalarının yapım sürecinde aktif oldukları başlıca projeler olduğunu söyledi.³⁵

Umman'la ilişkilerin arttığı bir diğer saha ise Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) olmuştur. Maskat yönetiminin destek verdiği KİK ile Türkiye arasındaki Stratejik Partner ilişkisinin geliştirilerek Serbest Ticaret Bölgesi'nin oluşturulması konusu 17 Ekim 2010 tarihinde yapılan toplantılarda ele alındı. Konuyla ilgili olarak Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed el-Sabah, 2008 yılında KİK ile Türkiye arasında bütün konularda ortaklık oluşturulmasını öngören bir Mutabakat Zaptının imzalandığını, bu anlaşmadan sonra ikili ilişkilerin hızla arttığını belirtmiştir. Sabah, KİK ile Türkiye arasındaki ticaret hacminin 1999 yılında 1,5 milyar dolar civarında iken 2008 sonu itibariyle 17,5 milyar dolar olduğunu söylemiştir.³⁶

Türkiye tarafından Umman'a yapılan bir diğer üst düzey ziyaret ise Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün, Umman'a 12-14 Nisan 2010 tarihleri arasında yaptığı 3 günlük resmi ziyaret olmuştur. Cumhurbaşkanı Gül'ün kalabalık bir heyetle gerçekleştirdiği bu ziyaret, Umman'da ciddi bir yankı uyandırmıştır. Türkiye'ye verilen önemi hem karşılama esnasındaki ihtişamdandan hem de gazete ve televizyonlarda geniş bir şekilde yer almasından anlamak mümkün olmaktadır. Üç gün boyunca çıkan gazetelerin manşetleri ve televizyonların haber bültenlerinin büyük bir bölümü bu geziye ayrılmıştı. Başkent Maskat sokaklarında her yerin Türk bayrakları ile donatılmış olması da bunun bir göstergesiydi.³⁷

Ziyaret sırasında öne çıkan temel konular, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler ve İran'ın nükleer programı gibi Ankara ve Maskat'ın benzer

yaklaşımlar sergiledikleri uluslararası sorunlar olmuştur. Türkiye-Umman İş Forumu'nda konuşan Cumhurbaşkanı Gül, iki ülke arasındaki ticaret hacminin kısa sürede 1 milyar dolara çıkartılması konusunda Sultan'la görüş birliği içinde olduklarını ifade etmiştir. Türkiye'nin G-20 üyesi olup Avrupa Birliği ile üyelik müzakerelerinde bulunduğunu ve Türkiye ekonomisinin yıllık ortalama %7 civarında bir büyüme gerçekleştirdiğini ifade eden Gül, Ummanlı işadamlarının Türkiye'de yatırımlarda bulunarak kendileri için uygun yatırım imkanlarından faydalanmalarını tavsiye etmiştir.³⁸

Cumhurbaşkanı Gül'ün ziyareti sırasında Umman yönetimi tarafından Türk şirketlerine verilen iki farklı ihaleyle birlikte 1,5 milyar dolarlık proje daha alınmıştır. Bu rakamın yakın zaman içinde 8 milyar dolara çıkarılması planlanmaktadır. Öte yandan Cumhurbaşkanı Gül'e göre, iki ülke arasında özellikle müteahhitlik, altyapı, enerji, turizm ve savunma sanayi alanında çok somut işbirliği imkânları bulunmaktadır. Nitekim Salalah ve Sohar'da yapılması planlanan havaalanı ve ortak sanayi kuruluşları ile birlikte Türk firmalarının Umman'daki projelerden alacağı pay artacaktır.³⁹

Üst düzeyde yapılan temaslar, etkisini birçok şirketin karşılıklı olarak pazarlara girmesine olanak sağlayarak göstermektedir. Örneğin, İstanbul Deniz Otobüsleri (İDO), daha önce Mısır ve Dubai ile başlattığı işbirliği girişimlerinin ardından, şimdi de Umman Ulusal Denizcilik Şirketi'yle (National Ferries Company-NFC) bir işbirliği protokolü imzaladı. Büyük ölçekli yatırımlarıyla filosunu hızla genişletmeyi ve kendi bölgesinde çok daha etkin bir şirket haline gelmeyi planlayan NFC, İDO'nun danışmanlık ve desteğiyle büyüyeceğini söyledi. İDO Genel Müdürü Dr. Ahmet Paksoy ile Umman Ulusal Denizcilik Şirketi CEO'su Mehdi el-Abdurani'nin imza altına aldıkları işbirliği protokolü kapsamında İDO'nun, personel eğitiminden satış ve pazarlama yöntemleri oluşturulmasına, kalite yönetim sistemleri geliştirilmesinden sosyal sorumluluk projelerine varıncaya kadar çeşitli alanlarda Umman şirketine danışmanlık ve destek hizmeti sunması öngörülmüştür.⁴⁰

Hindistan'la İlişkiler

2010 yılı içerisinde ortak yatırım fonunun kurulması, çelik sektörüne ve altyapıya karşılıklı olarak yatırım yapılması gibi birçok alanda işbirliğinin tesis edilmesi, son yıllarda gözle görülür bir gelişme gösteren Hindistan-Umman ilişkilerinin, bu yıl da büyük bir gelişme kaydettiğini ortaya koymuştur.

Hindistan'ın Maskat Büyükelçisi Anil Wadhwa, Hindistan-Umman ilişkilerini geleneksel ve tarihi dostluk bağları içerisinde ekonomik, ticari, eğitim, teknoloji ve insan kaynakları açısından gelişmekte olduğunu söylemiştir. Hindistan'dan birçok firmanın Umman'da faaliyet gösterdiğini ve bunların büyük yatırımlarda bulduklarını, bunların en güzel örneğini Future Metals Group ve European şirketlerinin Umman'da Sur Sanayi Bölgesine yaptıkları 1,4 milyar dolarlık yatırımın ve Zoom Developers grubunun yine Sur bölgesine 1,2 milyar dolarlık yatırım yapma kararı almasının oluşturduğunu belirtmiştir.⁴¹ Ayrıca Askari, iki ülke arasındaki ticaret hacminin 2009 yılında 2 milyar dolara ulaşmasının, Umman ve Hindistan'ın, ekonomilerinin gelişmesi için karşılıklı işbirliğini geliştirmeye çalışmalarının ve iki ülkenin birbirlerinin farklı sahalardaki tecrübelerinden yararlanmalarının bir sonucu olduğunu belirtmiştir. 2010 yılında iki ülke arasındaki ticaret hacmi ise 2,5 milyar dolara çıkmıştır. Bu dönem içerisinde Umman'da faaliyet gösteren Hindistanlı firma sayısı 100'ü bulurken, Hindistan'da faaliyet gösteren Ummanlı şirket sayısı ise 30 civarında olmuştur.⁴² İki ülke arasındaki işbirliğine bir örnek veren Askari, Hindistan'da 300 civarında üniversite, 11.200 kolej ve 1500 araştırma merkezinin olduğunu belirterek 2000-2010 yılları arasında 300 Ummanlı öğrencinin bu eğitim kurumlarından mezun olduklarını söylemiştir.⁴³

İşbirliğinin geliştirilmesi yönünde yapılan açıklamalar, somut adımların atılmasıyla birlikte işlerlik kazanmıştır. Bunun bir örneği de Umman Devlet Genel Rezerv Fonu-The State General Reserve Found of Oman (SGRFO) ile Hindistan Devlet Bankası-State Bank of India (SBI) arasında eşit ortaklıkta, 100 milyon dolarlık bir ortak yatırım fonunu kurulması olmuştur. İmza törenine katılan Umman Enerji Kaynakları ve Mali İşler Konseyi Başkanı ve aynı zamanda Ulusal Ekonomi Bakanı olan Ahmet bin Abdülnebi Mekki, oluşturulan fon sayesinde her iki ülkede farklı ekonomik sektörlerde ortak yatırımların daha rahat bir şekilde hayata geçirilebileceğini söylemiştir. Mekki, Hindistanlı şirketler ile Umman Petrol Şirketi'nin birlikte Umman'da, Umman-Hindistan Gübre Şirketi'ni, aynı zamanda Hindistan'ın Madhya Pradesh şehrinde de 6 milyon varil kapasiteye sahip bir rafineri kurduklarını ve bu örneklerin ortak fon sayesinde daha fazla artacağını inandığını söyledi.⁴⁴

Oluşturulan fonun bir diğer önemi ise, Umman'ın, Hindistan'ın ortak fon oluşturduğu birkaç ülkeden birisi olmasıdır. Fon sayesinde Umman, imalat sanayi ve turizm sektörüne yatırım yapmayı planlarken, Hindistan ise limanlar, karayolu, rafineri ve soğutma tesisleri gibi altyapı çalışmalarına yatırım yapmayı planlamaktadır.⁴⁵

Bu işbirliği sahalarının başında gelen çelik sektöründe faaliyet gösteren Hindistanlı büyük bir şirket olan Zoom Group, Sur bölgesindeki üretim kapasitesini 1,2 milyon ton daha artırmayı hedeflediğini açıklamıştır. Zoom Steel Company (ZSC), projenin 2012 yılında bitirilmesinin planlandığını ve bunun için İngiliz şirketi Atkins ile fizibilite çalışmalarının yürütüldüğünü açıklamıştır. ZSC genel müdürü Yusuf Askari, Umman'la başlayan yatırımların daha sonra KİK ülkelerine doğru genişleyebileceğini belirterek, burada Umman'ın önemli rol oynayacağını belirtmiştir.⁴⁶

2010 yılı sonunda Maskat ile Yeni Delhi, aralarındaki dostane ilişkilerin ekonomi alanında daha fazla geliştirilmesi için işbirliğini öngören bir raporu imzaladılar. Sultan Kabus bin Said'in ekonomi danışmanı Muhammed bin el-Zubeir ile Hindistan Planlama Komisyonu Başkanı Montek Singh Ahluwalia rapora imza koyan isimlerdir. Zübeir ile Ahluwalia'nın imzaladığı rapor, öncelikle iki ülke arasında geliştirilmeye elverişli sahaları/sektörleri inceleyecek, daha sonra buralara hangi yatırımların yapılması gerektiğini ortaya koyacaktır. Rapor ayrıca, sadece hükümetler düzeyinde bir yol gösterici olmayacak, aynı zamanda özel sektörler de rehberlik edecektir. Ahluwalia, "Umman, Hindistanlı çiftçilerle işbirliğine girerek kendi ülkesindeki tarımsal üretim sorununa bir çözüm üretebilir. Bunun için Ummanlı yatırımcılarla birleşmesi için uygun fırsatlar bulunan iki adet şirket kurduk" şeklindeki açıklamasıyla buna bir örnek vermiştir.⁴⁷

Çin ile İlişkiler

Son yıllarda hızla gelişen Umman-Çin ilişkileri, Çin'in Şanghay şehrinin 2010 EXPO fuarına ev sahipliği yapmasıyla daha yoğun bir döneme girmiştir. Fuarı, açtığı stantla ülkesinin Çin'deki tanıtımı için önemli bir fırsat olarak değerlendiren Maskat yönetimi, standı bakanlar düzeyinde ziyaret ederek bunu göstermiştir. 19 Ağustos 2010 tarihinde Umman standını ziyaret eden Umman Enerji Kaynakları ve Mali İşler Konseyi Başkanı ve aynı zamanda Ulusal Ekonomi Bakanı olan Ahmet bin Abdülnebi Mekki, Umman'ın tarihi, doğası, coğrafi ve kültürel zenginliklerinin yanı sıra modernleşmesinin de detaylarıyla bu stantta sunulduğunu söylemiştir.⁴⁸ 184 gün süren Şanghay EXPO fuarını toplamda 73 milyon kişi ziyaret ederken Umman standı, fuar süresince yaklaşık 3,6 milyon kişi tarafından ziyaret edilmiştir.⁴⁹ Mekki, bu rakamın Umman'ın zenginliklerinin ne kadar önemli olduğunu da bir göstergesi olduğunu, aynı zamanda Çin halkı ve işadamlarının Umman hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamasından dolayı ikili ilişkilerin ve yatırımların artmasına da vesile olabileceğini

ifade etmiştir. Bu çerçevede 28 Çinli şirketin 17,4 milyon dolarlık bir yatırım gerçekleştirdiğini ve bunun %43'ünün ticaret ve hizmet sektörüne yapıldığını söylemiştir.⁵⁰

Diğer yandan 16 Ağustos'ta, Umman ile Çin İhracat-İthalat Bankası-Export-Import Bank of China (EIBC) arasında Umman Gemicilik Şirketi-Oman Shipping Company (OSC) adına yaptırılan 4 adet 400.000 tonluk büyük tanker gemileri için kredi anlaşması imzalanmıştır. Mekki, Jiangsu Rongsheng Industries Grup tarafından inşa edilen tankerlerin ilk ikisinin 2011 yılı sonunda, diğer ikisini ise 2012 yılı içerisinde teslim edileceğini bildirmiştir. İmzalanan antlaşmanın iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesine ve derinleşmesine katkı sağlayacağını belirten Mekki, sanayi ağırlıklı Salalah Serbest Bölgesi başta olmak üzere, el-Dugm projesi, tren yolları, karayolları, elektrik, su ve imalat sanayi gibi sektörlerle Çinli firmaların katılımını ümit ettiklerini söylemiştir.⁵¹

Çin'in artan enerji tüketimine paralel olarak Umman'dan ithal ettiği petrol miktarı artış göstermiş, buna bağlı olarak da iki ülke arasındaki ticaret rakamları yüksek çıkmıştır. Çin'in Umman'a gerçekleştirdiği ihracat 600 milyon dolar civarında olurken Umman'ın Çin'e ihracatı ise 4 milyar dolara yaklaşmıştır. Bu durumda şüphesiz, Umman'ın Çin'e ihraç ettiği petrolün önemli bir katkısı vardır.⁵²

Sonuç

İç politikada ekonominin daha sağlam zeminlere oturmasını sağlamak için yoğun çaba sarf eden Maskat yönetimi, enerjisini yapımı devam etmekte olan ve yapılması planlanan projeler üzerine yoğunlaştırmıştır. Gerek ülkenin tanıtımı ve uluslararası toplumla bağlantının artırılmasına olanak sağlayacak olan yeni havaalanlarının, gerekse ticaretin artmasına vesile olacak limanların inşaatına önem vermiştir. Turizm sektörü ise, son yıllarda olduğu gibi petrol ve doğalgaza olan bağımlılığı azaltmak için Umman yönetiminin en önemli kozu olmuştur.

Dış politikada ise, başta ABD ile İran'a karşı uygulamakta olduğu denge politikasını devam ettirmiş, bölgede etkisini giderek artıran Türkiye ile ekonomik ve siyasi bağlarını geliştirecek önemli adımlar atmıştır. Bunun yanında Umman açısından 2010 yılı, Çin ve Hindistan gibi hem nüfusları itibarıyla hem de ekonomik ve askeri güçleri itibarıyla büyük iki güçle ilişkilerinde hareketli bir dönemin yaşandığı yıl olmuştur.

Kronoloji

- **25 Ocak:** Ürdün Kralı Abdullah II bin el-Hüseyin, Sultan Kabus'un iktidara gelişinin 40. Yılı anısına yapılan kutlamalara katılmak üzere Umman'a geldi.
- **6 Mart:** Türkiye'den İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın liderliğini yaptığı kafilenin katılımıyla 8. Umman-Türk Ortak Komite Toplantısı, el-Bustan Sarayı'nda yapıldı.
- **22 Mart:** 9. Körfez Su Konferansı, 22 Mart 2010 tarihinde Maskat'ta yapıldı. Sohar bölgesine yönelik yapılan Hollanda-Umman ortak projesini hayata geçirmek için yapılması gerekenler ve olası diğer işbirliği alanları görüşüldü.
- **12-14 Nisan:** Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 13 yıl aradan sonra Umman'ı ziyaret eden ilk Türk Cumhurbaşkanı olmuştur. Ziyaret sırasında özellikle ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi konuları görüşüldü.
- **1 Mayıs:** Çin'in Şanghay şehrinde düzenlenen 2010 EXPO fuarı başladı. Fuarı büyük önem veren Maskat yönetimi, ülkenin tanıtımını yapmak üzere fuarda stant açtı. Umman standı, fuar boyunca 3,6 milyon kişi tarafından ziyaret edildi.
- **27 Mayıs:** Sultan Kabus bin Said, mevcut siyasi ilişkileri ve bölgedeki uluslararası sorunları ele almak üzere Katar'a resmi bir ziyaret gerçekleştirdi.
- **29 Mayıs:** Sultan Kabus bin Said resmi temaslarda bulunmak üzere Suudi Arabistan'a geldi. Bölgedeki konuların görüşüldüğü ziyaret sonrasında yapılan açıklamada iki ülke arasındaki ilişkilerin artırılması için gerekli adımların atılacağı belirtildi.
- **3 Haziran:** Sultan Kabus bin Said, 29 Mayıs'ta başladığı yurt dışı ziyaretlerinin ikinci durağı olan Mısır'a gelerek Hüsnü Mübarek'le görüştü.
- **20 Haziran:** Sultan Kabus bin Said, Bahreyn'e 2 günlük bir ziyaret gerçekleştirdi. Mevcut dostane ilişkilerin daha ileri seviyelere çıkarılması için görüş alışverişinde bulundu.
- **14 Temmuz:** Umman Devlet Genel Rezerv Fonu-The State General Reserve Found of Oman (SGRFO) ile Hindistan Devlet Bankası-State Bank of India (SBI) arasında eşit ortaklıkta, 100 milyon dolarlık bir ortak yatırım fonu kuruldu.

- **30 Ağustos:** Pakistan Dışişleri Bakanı Mahdum Şah Mahmut Kureyşi, ikili ilişkileri ele almanın yanı sıra Sultan Kabus'un iktidardaki 40. Yılımı kutlamak üzere Maskat'a geldi.
- **14 Eylül:** Yaklaşık bir yıldır İran'da tutuklu bulunan ABD vatandaşı, Umman'ın çabaları sayesinde serbest kaldı.
- **25 Kasım:** İngiltere Kraliçesi Queen Elizabeth, Umman'ın 40. Yıl kutlamalarına katılmak üzere Maskat'ı ziyaret etti.

Dipnotlar

- 1 "Oman Economy Reached 4.1 Percent Growth in 2010", <http://news.gulfjobsmarket.com/...>, 24 Ocak 2011.
- 2 Oman Economic Statistics and Indicators, <http://www.economywatch.com/...>, 05.04.2011.
- 3 "Oman project boom raises demand for foreign labour", *Arabian Business*, 3 Ocak 2010.
- 4 "Oman to raise oil output 4 pct in 2011-official", *Reuters*, 21 Şubat 2011.
- 5 "The Wave Muscat", <http://www.zawya.com/projects/project.cfm/pid231107011826?cc>, 27 Nisan 2011; "Kempinski set for 2010", *Oman Economic Review*, 24 Nisan 2010.
- 6 "Tourism sector upbeat over report forecasts", *Times of Oman*, 19 Temmuz 2010.
- 7 "Contract for Salalah Airport soon", *Oman Daily Observer*, 31 December 2010.
- 8 "New world-class resorts planned in Dhofar", <http://www.archive.smartoman.com/...>, 1 Kasım 2010; "Tourism pact signed in Oman", *Times of Oman*, 1 Kasım 2010; "Ministry signs pact with Kuwait firm to develop tourism projects", *Oman Tribune*, 6 Kasım 2010;
- 9 "Omani residents warned to conserve water", *Gulf News*, 5 Ekim 2010.
- 10 "Omani-Dutch water Project unveiled", *Times of Oman*, 23 Mart 2010.
- 11 "Omani-Dutch joint water project for Sohar", *Oman Tribune*, 24 Mart 2010.
- 12 "Omanis joining private sector goes up", <http://www.omaninfo.com/news/...>, 25 Aralık 2010.
- 13 "Rise the population of export labor class worries citizens", *Times of Oman*,
- 14 "Oman to conduct study prior to food security strategy", *Khaleej Times*, 29 Nisan 2010.
- 15 "Food security: Oman mulls overseas farm investments", *Oman Daily Observer*, 27 Nisan 2010; "New measures to ensure food security", *Times of Oman*, 30 Ağustos 2010; "Oman has enough stocks of rice, says food security chief", *Muscat Daily*, 10 Ocak 2011.
- 16 "Oman", <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mu.html>, 10.01.2011.
- 17 "Send women to Oman's Majlis As'shura next year, rights activist tells Omanis", *Gulf News*, 8 Ekim 2010.
- 18 "Women get set for Shura polls", *Times of Oman*, 2 Ekim 2010.
- 19 "Security Council Imposes Additional Sanctions on Iran", <http://www.un.org/News/Press/docs//2010/sc9948.doc.htm>. 09.06.2010, "Türkiye ve Brezilya'nın muhalefeti yetmedi", *Zaman*, 10.06.2010
- 20 "U.S. Speeding Up Missile Defenses in Persian Gulf", *New York Times*, 30 Ocak 2010.
- 21 Wikileaks'in açıkladığı belgelerde ortaya çıkan bilgilerde New York Times gazetesinde "U.S. Speeding Up Missile Defenses in Persian Gulf," başlıklı yazının Umman tarafında uyandırdığı yankı ve Umman'ın cevabı için Bkz: "Wikileaks - 10MUSCAT71", <http://91.214.23.156/cablegate/...>, 18 Mart 2011; "Oman denies denying offer of Patriot Anti-Ballistic Missiles. Secretary general Ministry of Foreign Affairs misses the memo", <http://muscatconfidential.blogspot.com/2010/02...>, 2 Şubat 2010.
- 22 "Iran frees U.S. hiker Sarah Shourd", *Washington Post*, 14 Eylül 2010.
- 23 "Majesty to visit Saudi, Qatar and Egypt", *Times of Oman*, 27 Mayıs 2010.
- 24 "King Abdullah II visits Bahrain & Oman: January 21-24, 2010", *Jordan News Agency*, 25 Ocak 2010.

- 25 "Pakistan foreign minister arrives today", <http://www.thefreelibrary.com/...>, 30 Ağustos 2010.
- 26 "Yemeni vice-president arrives for National Day", <http://www.almotamar.net/en/7934.htm>, 28 Kasım 2010.
- 27 "Queen Elizabeth's visit adds to glory of National Day", *Bahrain Business Network*, 28 Kasım 2010.
- 28 "Sultanate, UK ink visa wavier treaty", *Times of Oman*, 27 Kasım 2010.
- 29 "Pakistan'da felaketin bilançosu büyüyor", *Dünya Bülteni*, 7 Ağustos 2010; "Pakistan tarihinin en büyük sel felaketi", *Euronews*, 7 Ağustos 2010.
- 30 "Rakamlarla felaketin bilançosu", *Sabah*, 25 Ağustos 2010.
- 31 "Three-phase plan to overcome flood crisis", *Times of Oman*, 31 Ağustos 2010.
- 32 "Oman-German Spinal Injuries Centre to be set up in Sohar", *Times of Oman*, 27 Temmuz 2010.
- 33 "Oman, Belarus sign MoU", *Oman Observer*, 5 Mayıs 2010
- 34 "Agreed Minutes of the Eight Session of the Turkish-Omani Joint Comittee", <http://www.musavirlikler.gov.tr/...>, 7 Mart 2010.
- 35 "Türk şirketleri, Umman'dan 5 milyar dolar bekliyor", *Radikal*, 11 Nisan 2010
- 36 "GCC States, Turkey open new round of talks", *Times of Oman*, 18 Ekim 2010.
- 37 Osman Dinçer Bahadır, Cumhurbaşkanı'nın Umman Ziyareti Işığında Türk-Arap İlişkileri, <http://www.usakgundem.com/...>23 Nisan 2010; "Umman Sultanı Kabus, Gül'ü törenle karşıladı", *Yeni Şafak*, 12 Nisan 2010.
- 38 "Oman, Turkey urget to form joint ventures", *Times of Oman*, 6 Mart 2010.
- 39 Oytun Orhan ve Veysel Ayhan, "Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Maskat Ziyareti Işığında Türkiye-Oman İlişkileri", *Ortaadoğu Analiz*, Cilt. 2, sayı 17, 2010, s. 74.
- 40 "İDO Umman'a açılıyor", <http://www.deniztv.com/HABER/23988/1/ido-umman-ulusal-denizcilik-gemi.html>, 5 Ekim 2010
- 41 "Omanis welcome to invest in India's infrastructure: Wadhwa", *Times of Oman*, 25 Ocak 2010.
- 42 "India offers large promising market: Oman", *Thaindian News*, 15 Temmuz 2010.
- 43 "ITEC strengthens Indo-Omani ties", *Times of Oman*, 9 Haziran 2010
- 44 "India and Oman set up joint investment fund", *Thaindian News*, 14 Temmuz 2010.
- 45 "Oman, India sign report on cooperation", *Times of Oman*, 13 Aralık 2010.
- 46 "Indian firm setting up steel plants in Sur", <https://www.zawya.com/story...>, 15 Ağustos 2010.
- 47 "Oman, India sign report on cooperation", *Times of Oman*, 13 Aralık 2010.
- 48 "Shanghai expo an opportunity to portray GCC economic potential", *Oman Daily Observer*, 2 Mayıs 2010.
- 49 "Honouring Oman Air", <http://www.ttgmena.com/Honouring-Oman-Air/>, 2 Mart 2011.
- 50 "Macki highlights Sultanate at Shanghai Expo", *Times of Oman*, 19 Ağustos 2010.
- 51 "China to build 4 giant tankers for Oman Shipping Company", *Global Arab Network*, 16 Ağustos 2010.
- 52 "China to build 4 giant tankers for Oman Shipping Company", *Global Arab Network*, 16 Ağustos 2010.